

2019 – A 7. szám tartalomjegyzéke:

Címlap: 120 éve született Bárdos Lajos, fotó: Daróci Bárdos Tamás – Hátlap: XXVII. Dalünnep – Tallin 2019

Ünnepi hangverseny a Zeneakadémián (Köteles György)	3-4. oldal
Ünnep beszéd Bárdos Lajos születésének 120. évfordulóján (Sapszon Ferenc).....	5-6. oldal
Köszönet Márkusné Natter-Nád Klára asszonynak (Hraschek Katalin)	6. oldal
Kettős évforduló – a szeretet hangján, Bárdos 120 (Dr. Brückner Huba).....	7-8. oldal
Csodát mesélek (Köteles György)	8-9. oldal
VI. Dalünnep – Énekesek örömnépe Keszthelyen (Kertész Attila)	10-11. oldal
NépZeneSzó – CD ajánló: Áldj meg minket, Istenünk... (Fehér Anikó)	12-13. oldal
Éneklő Magyarország – Regionális Kórusfesztivál Egerben (Kis Katalin)	13-14. oldal
Ahol valóság a mindennapos éneklés! (Erdélyi Ágnes)	14-17. oldal
Aggtelek-Felvidék-Erdély- Lublin- Vox Mirabilis koncertturnék (Zemlényi Katica).....	18. oldal
Születésnapok, évfordulók	19. oldal
Egy kis technika 143. (Dr. Bruckner Adrienne)	19. oldal

FELHÍVÁS

„A MAGYAR KÓRUSOK NAPJA – 2019.”

A KÓTA meghirdeti a Magyar Kórusok Napját! Csatlakozz te is kórusoddal!

ÜNNEPELJÜNK EGYÜTT!

Szervezz énekkaroddal december 13. és 16. között kórushangversenyt Kodály Zoltán születésének tiszteletére (december 16.), akár egyedül, akár másokkal együtt!

A hangversenyen minimálisan egy Kodály-mű hangozzék el, de ez a kórusműveken kívül lehet hangszeres mű vagy zongorakíséretes népdalfeldolgozás is.

Amennyiben lehetőségetek van rá, énekeljete a közönséggel együtt is közösen egy népdalt, vagy akár karácsonyi éneket.

„Legyen a zene mindenkié!”

Regisztrálj a magyarkorusoknapja@gmail.com e-mail címen az eseményre, feltüntetve a tervezett programot!

Ezután kapsz egy visszaigazoló e-mailt arról, hogy a KÓTA elfogadta-e a jelentkezésed.

Hirdesd koncertedet úgy, hogy ez a hangverseny a **KÓTA – Magyar Kórusok Napja (MKN) 2019 rendezvénysorozat** része!

Tüntesd fel az esemény logóját plakátodon, melyet a visszaigazolásakor kapsz!

Készítsetek felvételt a koncerten, és az általatok legjobbnak ítélt mű felvételét küldjétek el a KÓTA számára!

(Kizárólag 1 művet áll módunkban fogadni kórusonként.)

A jelentkező kórusok listáját a KÓTA közléstermi honlapján és facebook oldalán.

A sikeresen lebonyolított koncert után a KÓTA oklevelet küld a résztvevő kórusoknak, amellyel igazolja, hogy az eseményen részt vettek. A beküldött, jó minőségű hangfelvételeket a KÓTA a koncert utáni időszakban internetes oldalain közzéteszi.

A programot is tartalmazó regisztráció beérkezésének **határideje 2019. december 10.**

magyarkorusoknapja@gmail.com

ZeneSzó

A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége – KÓTA - lapja XXVIII. évfolyam.

A szerkesztőbizottság elnöke: Márkusné Natter-Nád Klára – Korrektúra: Mocskonyi Mirella

Tagjai: Kéry Mihály, Kocsis Klára, Ruthner Judith, Vajna Katalin – Főszerkesztő: Vadász Ágnes

A szerkesztőség címe: 1011. Budapest, Szilágyi Dezső tér 6. I. em. 4. Tel.: 225 3713, E-mail: kota@kota.hu Postacím: 1537 Budapest, Pf. 406

Kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldünk vissza. A szerkesztőség fenntartja az írárok szellemét és tartalmát nem érintő rövidítések jogát.

A szerkesztőség írásbeli engedélye nélkül a lapban közölték nem használhatók fel.

Kiadja: A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége - KÓTA. – Felelős kiadó: Vadász Ágnes főtítkár

A lap a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg.

Előállítja: **Gál Béla** 2112 Veresegyház, Ráday u. 132-134. E-mail: aslreklam@gmail.com Tel.: (+36-30) 250-2416 HU ISSN 1215-0436

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága 1008. Budapest, Orczy tér 1. Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknel.

E-mail: hirlapelofizetes@posta.hu Faxon: (06-1) 303-3440 További információ: (06-80) 444-444

Egy példány ára 300,- Ft – Előfizetési díj egy évre 3000,- Ft (10 szám)

Ü

Bárdos 120

ÜNNEPI HANGVERSENY A ZENAKADÉMIÁN

Bárdos Lajos születésének 120. évfordulója alkalmából rendezett ünnepi hangversenyt a Bárdos Lajos Társaság és a KÓTA 2019. október 4-én a Zeneakadémia Solti Termében. Ünnepi alkalom volt, Sapszon Ferenc elgondolkodtató ünnepi beszédével, Márkusné Natter-Nád Klára, valamint Hraschek Katalin konferálásával, kiváló énekkarok részvételével, énekes és hangszeres szólólistákkal – csak újabban kezdjük tudomásul venni, hogy Bárdos zeneszerzői oeuvre-je nem korlátozódik a kórusművek világára –, valamint művészeti életünk óriásainak jelenlétével.

Jelen volt Szőnyi Erzsébet, többes szerepkörben: egyik alapítója a Bárdos Társaságnak, védnöke az ünnepi hangversenynek, szerzője egy Bárdos emlékére írott és az est műsorán is szereplő kompozíciónak. Jelen volt Eckhardt Mária és Párkai István, azután – Sapszon Ferenc által megidézett soraival is – Tardy László, aki már több mint félévszázada áll, Bárdos utódaként, a Mátyás templom karnagyi pulpitusán. Képviseltette magát a család, köztük Brücknerné Bárdos Ágota, a Bárdos Emlékmúzeum alapítója és igazgatója, továbbá a kulturális kormányzat, Rónaszékiné Keresztes Monika magyar zenei nevelésért felelős miniszteri biztos személyében (EMMI). Az ő jelenléte azért is jóleső és megbecsülendő, mert például a Muzsika folyóirat aktuális koncertkalendáriumát vagy akár a 32. Mini-fesztivál programfüzetét lapozgatva, Bárdos Lajos nevével sehol sem találkozhatunk. A Koncertkalendáriumban ez az október 4-i zeneakadémiai hangverseny sem szerepelt – talán, mert ha szélesebb körben hirdetik, a Nagytermet is megtöltötte volna a közönség. Mindenesetre a Bárdos Társaság és a Kóruszövetség körein kívül mintha nem is létezne Bárdos Lajos, a zeneszerző. Ha még ilyenkor, az október elsejei kerek születésnap környékén is mellőzik. Öröndetes hát a Bárdos Társaság és a KÓTA szövetkezése, öröndetes a hivatalos támogatás, nyomaték, hogy ebben az ügyben se engedjük magunkat az elszegényedés, elszegényítés útján sodortatni.

Az ünnepi koncert maga volt a gazdagság. Már a színek gazdagsága és harmóniája is lenyűgöző, a fellépő együttesek mértéktartó eleganciája: a Kórusiskola fiainak egyszerű feketeinges-feketenadrágos egyenruhája, azután csupa-leány gyermekkarának világos szoknya-blúz öltözeke, a győri székesegyház kórusának dekoratív

gallérral kiemelt hosszú vörös estélyi-kompozíciója és a Magnificat Leánykar türkiz viselete.

Különleges színvilág és különleges gazdagság ezeknek az énekkaroknak a művészete is. „A Kórusiskola fiai” – írtuk, mint valami magától értetődőt. Pedig hát 25-30 kristálytisztán és szép gömbölyű hangon éneklő fiú együttese igazi ritkaság. Teljes nevük, így hirdeti a műsor: **A Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola Exsultate Fiúvegyeskara.** Mit is jelent a név? „Kodály Zoltán”: nem kell magyarázni, hitvallás; „Magyar Kórusiskola”: egy az előző rendszerváltozáskor megszakadt hagyomány folytatásának meghirdetése 1988-ban; „Exsultate”: aki énekelni hallja őket, biztatás nélkül is öröndezik – ezúttal, amit előadtak is, öröndének: Bárdos Lajos Jubilate Deo című egyenmúkar *Tóth Márton* vezényletével hajlékonyan és dinamikai árnyalatokban gazdagon szólalt meg. A „Fiúvegyeskara” némi magyarázatot igényel. Nehéz megfelelő szót keresni az együttesre, mert bár hangszín szerint is egyenmúkar, tenorok, baritonok és basszusok, azért mégsem mondhatnók férfikarnak (átlagéletkor, úgy vélem, 15 év); meg nem is olyan fiúkórus, mint annak idején mondjuk Borus Endre 120 tagú és Kodályt az első gyermekkarokra inspiráló polgárista növendékeié (átlagéletkoruk talán 13 év lehetett). Vagyis ez egy „nagyfiú-kórus”.

A **Kórusiskola Laudate Gyermekkarától** hat Bárdos-művet hallhattunk, igazán „dicséretesen”: elhangzott a Lukin László szövegére írott Kutamén, Bartók szlovák népdalfeldolgozásából két kórusátirat Balázs Béla fordításában, illetve Bartók saját szövegével (Fa fölött; Pelikán), azután a kórusok himnuszává lett Cantemus!, továbbá két zongorakíséretes egyházi mű: Mily igen jó az Úristent dicsérni, régi katolikus forrásból vett, változataival a protestáns gyakorlatban máig élő egyházi ének feldolgozása, valamint A szeretet himnusza, bibliai szövegre, izgalmas melodramatikus részekkel és

tér-effektusokkal, hitvalló erővel. Vezényelt *Sapszon Borbála*, zongorán kísért *Nagy Ákos*.

Bárdos Lajos a Városmajori templom, majd a Mátyás templom karnagyaként a nagy magyar egyházzenei sorába tartozik. Bizonyára a legnagyobbak egyike. Méltó és igazságos tehát a reá emlékező műsorban templomi énekkar közreműködése. A **Győri Palestrina Kórus** jelenléte és műsora egyaránt hordoz jelképi elemeket: a kórusnak 22 éven át volt vezetője a Bárdos-tanítvány majd munkatárs Halmos László, névadója pedig annak a régi zenének a reprezentánsa, amelynek az egyházi és világi kórusrepertoárba illesztéséért Bárdos és munkatársai oly sokat tettek. Az együttes műsorán a cappella kompozíciók szerepeltek, Palestrina: Gloria a Missa brevisből, Bárdos Lajos három Mária-motettája: Adorna thalamum; Ave maris stella; Nyújtsd ki mennyből ó szent Anyánk, kezedet; végül Halmos László: Cantate Domino. Az életkori összetételét tekintve nem homogén kórus egységes hangzásképpel, tiszta intonációval szólalt meg, a vezénylő *Katona Tibor* biztos formaérzékkel adott szükség szerint súlyt, lendületet, vagy engedett bensőséges pillanatokot, és fogta egységbe a tételeket.

A hangversenyen a kórusok között két alkalommal is „szóhoz jutott” a kamarazene. Mindjárt a nyitó kóruszám után Bárdos két Ady-dalát – Mert engem szeretsz; Góg és Magóg fia – énekelte *Papp Viktor* I. éves zeneakadémista, Prelúdium című zongoradarabját játszotta a dalokat is kísérő *Nagy Márta*. A zongoradarab a koncerten a Góg és Magóg fia prelúdiumaként szolgált, zeneileg is összetartoznak: a dal a zongoramű szerzői átdolgozása. – Ebben a darabsorozatban elhangzott még a nemrég elhunyt Daróci Bárdos Tamás Vásárhelyt van egy ház című népdalfeldolgozása, fuvolára és zongorára, Kovács Kinga és Nagy Márta előadásában. (A két mester, apa és fia művészete, embersége, hitvallása nagyon sok szállal kapcsolódik egymáshoz. Ilyen kapocs A szeretet himnusza, amelynek Bárdos Lajos-feldolgozását énekelte ezen a koncerten a Laudate Kórus; újraköltött szövegét Daróci Bárdos Tamás is megzenésítette szólóénekekre és orgonára; 43 évvel ezelőtti ősbemutatója kirobbanó sikerrel zajlott: a nagy művet mindjárt megismételtette a közönség. Megírása, bemutatása is történelmi tett volt. Helyszín: Zeneakadémia Nagyterem, előadók: Béres Ferenc és Kovács Endre, időpont: 1976. december 26., az alkalomról készült fotó hozzáférhető interneten.)

A Palestrina-kórus műsora után Bárdos Lajos Magyar népdalok című, színes, lendületes, virtuóz és hálás hegedű-zongoradarabját adta elő *Tfirts Péter* és *Nagy Márta*. Ennek a darabnak ott a helye a hegedűsök repertoárján, köszönet illeti Nagy Mártát, hogy Bárdos Lajos

huszas-harmincas években írott és ki tudja miért feledésbe merült zongora- és kamaradarabjait felkutatja és az utóbbi tíz évben rendre pódiumra viszi.

A hangversenyt a **Magnificat Leánykar** műsora zárta, nagy és nehéz műveket szólaltattak meg kimerült és ihletett előadásban. Elsőként Kodálytól A 150. genfi zsoltárt énekeltek, a leírt kotta mögé tekintve, felülről inspirálva. Szőnyi Erzsébet hat-szólamú Salve Regina motettája Bárdos Lajos emlékére íródott 1987-ben, a szerző legmerészebb hangzásvilágú kórusművei közé tartozik, csakis olyan, igazán kiváló énekkar vállalkozhat előadására, mint *Szebellédi Valéria* együttese. – Bárdos Lajos művei következtek: az Ave Maria, majd két impozáns népdalrapszódia, a Magos a rutafa és a Menyecske, ez utóbbinak virtuóz zongoraszólamát *Váray-Major Zsófia* játszotta.

Hangok színpompájától a látható színekhez visszatérve, a KÓTA virágcsokrárt *Vadász Ágnes* főtítkárról kezébe vették át a vezénylők és szólisták. Csokrot kapott a két műsorvezető, *Hraschek Katalin* és a műsrot is szerkesztő *Márkusné Natter-Nád Klára*, akik az este folyamán a művekről és az előadókról gondosan válogatott információcsokorral szolgáltak. Natter-Nád Klára alkalmanként a „Kodály- és Bárdos-ügy” hazai történetére is visszatekintett, Győri Zenei Nevelési Konferenciáktól a Debreceni Bárdos-szimpoziumok sorozatáig. Ő, aki ennek a történetnek régtől fogva krónikása és annak idején a Bárdos Társaság rendezvényeinek műsorvezetőjeként is főtítkárral Lukin László örökébe lépett, most, másfél évtizednyi szolgálat után, a hangverseny záróaktusaként, a pódium-szerepkört műsorvezető-társának adta át – Hraschek Katalin ez alkalomból a KÓTA nevében mondott köszönetet Klára asszonynak, sokoldalú szolgálatáért.

A Bárdos Társaság és a KÓTA ünnepi rendezvénye egy nagy zeneszerző máig és mindig érvényes üzeneteit adta át a közönségnek, a felvonultatott kórusok által pedig bizonyította, hogy egy Bárdos nevéhez is fűződő nagy korszak, nagy mozgalom – az Éneklő Ifjúság és az Éneklő Magyarország – öröksége ma is eleven.

Köteles György
Fotó Szentesi Flórián

Sapszon Ferenc ünnepi beszéde

BÁRDOS LAJOS SZÜLETÉSÉNEK 120. ÉVFORDULÓJÁN

Kedves Család, Kedves Ünneplők!

Az igaz emberek egyszerűek. Egyszerűek, ahogy a tiszta víz, a friss levegő, az egyenes ösvény, vagy a jó szó, amit nem kell magyarázni. Ilyen „igaz ember” volt az, akit ma ünneplünk, a 120 éve született Bárdos Lajos.

Mindig csodálom a nagyokat, egy Kodályt, egy Bőjte Csabát, vagy pl. egy Bachot. Hogyan voltak képesek ilyen fantasztikus életművet létrehozni? Hétről – hétre megírni egy kantátát, orgonálni, fuvolázni, gambázni, közben kórust, zenekart vezetni, zenét szerezni, latint tanítani és egy népes családról gondoskodni... Mi a titkuk? Hogy lehet, hogy mi a XXI. század gyorsuló világában, szédületes technikai vívmányainkkal élve, akárhogy rohanunk és igyekszünk, a tizedét sem tudjuk elvégezni annak, amit ők. És ők ezt a sokat nem akárhogyan végezték! Ráadásul mindig maradt még idejük. Ilyen ember volt Bárdos Lajos is.

Egy XX. századi polihisztor, újabb kori zenetörténetünk egyik legsokoldalúbb személyisége, aki talán a leggazdagabb, legtermékenyebb életművet alkotta meg, zeneszerző, pedagógus, karnagy, zenetudós, a zenei élet szervezője, kottakiadó vállalt alapítója és irányítója, az egyházi zene éltetője, az OMCE társelnöke, egy ország megénekeltetője, Kodály életművének folytatója.

Ez az, ami látható, de a titok abban rejlik, ami mögötte van.

Bárdos Lajos nagysága nem abban volt, amit csinált, hanem abban, aki volt. Embernek volt több. Önfegyelme az önnevelő emberé; béke és derű áradt belőle, s „szerény méltóságából” sugárzott, hogy nem függ külső dolgoktól, mert belül valami olyat birtokol, amit senki el nem vehet tőle. Teljes emberségével élte az életet, hűségben napról – napra, percről – percre. És ez az emberség belegyökerezett a természetfölöttibe, ami lassan birtokba vette, átalakította és éltetni kezdte.

Bárdos Lajos Istennel való kapcsolatban élt. Döntött Isten mellett, és aki Isten mellett dönt, az az ember mellett is dönt. Aki az élő és éltető forrásra rákapcsolódva él, annak élete állandóan teljesebb, bővizű, éltető forrássá lesz mások számára és termékkennyé válik! A zoltár szerint: „Olyan lesz, mint fa, bővizű folyók partján, amely idejében megtermi gyümölcsét.” (1. zoltár) Bárdos Lajos gyümölcs-termő, teljes életet élő ember volt.

Hogy hogyan volt képes ilyen hatalmas, sokembernyi munka elvégzésére, ráadásul úgy, hogy még ideje is maradt kórusok látogatására és egy csodálatos nagycsalád tagjaira? Azt hiszem úgy, hogy helyén voltak nála az értékek, és következetesen és hűségesen a jézusi értékrend szerint élt: „keressétek először az Isten országát, és a többi mind megkajátok hozzá”. (Mt 6, 33) Valóra vált életében Jézus ígérete: „Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki bennem marad, és én őbenne, az bő termést hoz.” (Jn. 15, 5) Bárdos Lajos nem a hitét igazította az épp aktuális életéhez, hanem az életét következetesen a hite szerint élte. Nem az evangéliumot préselte néha-néha az életébe, hanem mindazt, ami a világban létezik, és ami vele történik, az evangélium szűrőjén keresztül nézte, és az evangélium „más értékrendje” szerint élte meg. Ez a hitvalló élet valóban sok-sok gyümölcsöt hozott.

Most két olyan "maradandó gyümölcsöt" szeretnék kiemelni a sok közül, amelyek máig hatnak, és amelyek – bár nem tudunk róla –

mai kóruskultúránkat is meghatározzák. Az egyik a Magyar Kórus kiadó.

Pályája elején Bárdos Lajos a Werbőczy gimnázium énektanára volt, ahol serdülőkorú tanítványai rajongtak érte és szájtátva hallgatták (az akkor szokásos nevelőtanár nélkül) tarott óráit. Itt 174 tagú énekkart hozott össze. Ennél a kórusnál is rádöbent, majd a Cecília kórusnál még inkább – ahol egy igen szerény képességű társaságból egy egyszerű közösséget és Európa egyik legjobb kórusát hozta létre – szembesült a nagy gonddal: nincs mit énekelteni! Magyarországon hiányzik az értékes, színvonalas énekkari irodalom! Ugyanezt tapasztalta meg a Zeneakadémia tanáraként is. Három dolgot lehetett tenni: kimásolgatni könyvtárból régi mesterek értékes műveit; külföldről művekhez jutni; vagy komponálni énekelni valót.

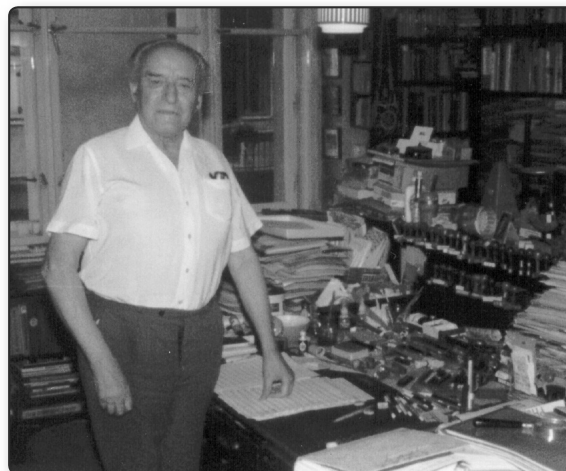
A feladat tehát: gondosan megszárt, igényes, és jól bevált anyaggal ellátni a megeremtendő „Éneklő Magyarországot”, segítve a karnagyok és kórusok munkáját. Forrásanyagokat, a klasszikus kórusirodalom remekeit közkinccsé tenni, és inspirálni a fiatal magyar szerzőket új művek komponálására. Elkezdte hát bújni a könyvtárat és felfedezte nekünk Josquint és a Palestrina előtti (mindaddig értéktelennek tartott) szerzőket. Közkinccsé tette Palestrina, Lassus és Victoria műveit. Majd megalakította tk. Kertész Gyulával 1930-ban a Magyar Kórus Kiadót. Működésük 20 éve alatt kb. 2500 művet, kórusgyűjteményeket, kórusantológiák sokaságát adták közre, iskolák és énekkarok százait juttatva hozzá értékes énekelni valóhoz. 5 folyóiratot működtettek, könyveket adtak ki és óriási szerepük volt Kodály és Bartók alkotói ösztönzésében és műveik népszerűsítésében. Kodály szinte minden művét a MK.-nak adta, és Bartók 27 egyneműkarát is ők adták ki.

A Kiadónak olcsó, megfizethető árai voltak, nagyszerű terjesztői hálózata volt, így Sopronkőhidától Nyírcsahóig 2-3 hét alatt eljutottak a művek. Kiadták a Cantuálé és a Harmonia Sacra gyűjteményeket, a Szent vagy, Uram, máig meghatározó népének gyűjteményt, amelyből 1940-ben már az egymilliomodik példányt nyomtatták ki. Új korszakot nyitottak, mely új kórusok megalakulásához, és virágzó kórusélethez vezetett. Óriási lépés volt ez a kodályi Éneklő Magyarországhoz vezető úton. A Magyar Kórus megalkuvás nélkül a jobbat, értékeesebbet, hitelesebbet, nemesebbet akarta elterjeszteni, templomokban, iskolákban és kórusokban, az egész magyar zenei közéletben. Nem meglévő ízléshez igazodott, hanem maga alakított ízlést. Célja a minőség jegyében történő zenei – szellemi megújulás; egy értékes anyag megteremtése az ország megénekeléséhez.

1933 szilveszterén felesége odaszólt Bárdos Lajosnak: „Annyit kottát adtatok ki, nem volna jó ezeket egy pesti hangversenyen bemutatni? Kérjeteek föl 4-5 iskolai kórust.” Így született meg a másik, – kodályi célt megvalósító – mozgalom, melynek Bárdos ihletője, és motorja volt: az Éneklő Ifjúság. 1934. április 28-án elhangzott az első Éneklő Ifjúság hangverseny a Zeneakadémián 14 kórossal. Óriási sikert aratott, különösen az összkar eddig nem tapasztalt lenyűgöző hatású élménye. Ez lett a modell. Kritérium volt: ifjúsági kórusok énekeljenek, értékes klasszikus, vagy mai irodalmat, és a végén legyen összkar. Tehát jó művek, jó műsorok, a nép egybeéneklése.

A kezdeményezés futótűzként terjedt, és óriási, országos méreteket öltő mozgalommá vált. Az első hangverseny után 2 évvel csengett a telefon a szerkesztőségben. „Volna itt egy magyar kánon, hogy ne csak mindig idegent kelljen énekelni” – szólt Kodály hangja a telefonvonal végén. Így kapta a Magyar Kórus a Magyarokhoz c. remek kánont.

1937-ben a Margitszigeten 2000 gyermek énekelt; 1942-ben Nyíregyházán 1500 gyermek énekelt Kodályt köszöntve. A mozgalom a határon túlra is áttért: Máramaroson 1000-en énekeltek, de még az amerikai magyarok is tartottak Éneklő Ifjúság-hangversenyt.

Elmondhatjuk: azt, hogy mai kóruséletünk itt tart, ahol most hogy azt mondják rá: „kórusnagyhatalom” vagyunk vagy voltunk?, nagymértékben ennek a kultúrmisszióknak, Bárdos Lajos fáradhatatlan munkájának köszönhetjük!

Végezetül adjunk hálát érte azokkal a szavakkal, melyeket a Mátyás templomban utódja, Tardy László írt: „Köszönjük, Urunk! Köszönjük, amit néki adtál. Köszönjük, amit benne nekünk adtál. Köszönjük, amit általa egész népünknek adtál. Az áldást, mely, mint apát oly gazdaggá tette. A munkát, mely életét betöltötte... A példát, hogy ügyedhez kell, s lehet egy életen át hűnek maradni, a tartást, melyben sok ingadozó tudott megkapaszkodni. A bölcsességet, mellyel óvott, intett, a tréfát, mely szorongót mosolyra derített. Az ihletet, a varázst, mely éneklő szívekben, tanuló fejekben tüzet lobbantott... A műveket, mit kicsinek, nagynak egyaránt alkotott. Köszönjük őt, köszönjük őt Neked, Urunk!”

Sapszon Ferenc

Köszönet **MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA ASSZONYNAK**

Kedves Közönségünk!

Ezen a ponton nehéz megszólalnom, mert nem régóta tudom, hogy ez a társ-műsorvezetés egyben egy stafétabot átvétele is. A stafétabotot egy pillanatra ketten fogják, majd csak az átvevő viszi tovább.

Márkusné Natter-Nád Klára csodálatos ember. Műveltsége, összeszedettsége, határtalan munkabírása, kedvessége, nyitottsága, eleganciája nem engedi láttatni a múltó időt. Nehéz döntést hozott, mert aki igaz szenvedéllyel és hozzáértéssel végzi szeretett tevékenységeit, annak, magának pontot tenni az eddigiekre – bizony felfoghatatlanul nehéz. Én úgy remélem, hogy ez a pont csak egy pontosvessző vagy gondolatjel csupán.

Kláríka! A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége teljes tagsága és Elnök-

sége nevében köszönöm a rengeteg, önzetlenül végzett munkát. Az újságcikkeket, a ZeneSzó szerkesztését, a zsűrizéseket, az előadásokat, a gondosan megkomponált koncerteket. Köszönjük, hogy mindig az együttműködésre adtál példát. Lényedből fakadóan törekszel a harmóniára, amelyre mindannyiunknak nagy szüksége van.

Jó egészséget kívánva Neked, szívből kívánva a további együttműködést, köszönjük sokrétű tevékenységedet. Kérlek, fogadd szeretettel Vadász Ágnesztől, a KÓTA főtítkárától a köszönet virágait!

Hraschek Katalin

Elhangzott 2019. október 4-én, a Bárdos Lajos születésének 120. évfordulója tiszteletére a Bárdos Lajos Társaság és a KÓTA által rendezett hangversenyen

Bárdos Lajos 120 KETTŐS ÉVFORDULÓ – A SZERETET HANGJÁN

Zsúfolásig megtelt a budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium patinás díszterme 2019. október 6-án. A Prelude Vegyeskar adott hangversenyt G. Horváth József és Bárdos Lajos emléke előtt tisztelegve. Kabdebó Sándor karnagy úr sok szállal kötődött G. Horváth Józsefhez, aki gimnáziumi énektanára volt, és igazán ő vonzotta egyre közelebb a kórusénekléshez.

A keresdi születésű énektanár (innen a nevében a G. betű) évtizedeken át tanított a II. Rákóczi Ferenc Gimnáziumban, és több kórust is vezetett, többek között a Pedagógusok Központi Kórusát és Zenekarát, a Közgazdaságtudományi Egyetem Kórusát, a Szabó Ferenc Oratóriumkórust, majd a Bárdos Lajos a cappella kórust. Az örökké aktív tanár és kórusvezető Bárdos Lajos tanítványa és nagy tisztelője volt, aki Bárdos Lajos hatodik gyermekét, Máriát vette feleségül. Így nagyon közeli kapcsolatba került a Zeneakadémia híres tanárával, akitől mindig számíthatott jó tanácsokra saját és más zeneszerzők műveinek előadására vonatkozóan.

Az ünnepi hangversenyen jelen volt a magyar zenei élet számos képviselője csakúgy, mint G. Horváth József mind a kilenc gyermeke. Közülük többen külföldről (Új-Zélandról, az Egyesült Államokból) éppen a hangverseny miatt érkeztek haza. Számukra is fokozta az ünnep hangulatát és az esemény maradandó értékét, hogy mind a kilencen utoljára 22 évvel ezelőtt voltak együtt. Jelen volt Bárdos Lajos 5 gyermeke, közülük is ketten – akik az Egyesült Államokból látogattak haza – a hangverseny kedvéért hosszabbították meg magyarországi tartózkodásukat. Nagyon sok korábbi kórustag is ült a hallgatóság soraiban.

A két részből álló programban 8+8 kórusmű hangzott el. A programot Kabdebó Sándor meglepetésnek szánta, ezzel is alkalmat adva a volt kórustagoknak a találgatásra, vajon megtalálják-e régi kedvenceiket a művek között. A legfőbb rendező elv az volt, hogy az elhangzó művek a G. Horváth József által dirigált legkedvesebb darabok közül kerüljenek ki.

Az első részben különböző szerzők egy-egy alkotása hangzott el Viadanától Ádám Jenőig, a második részben csak Bárdos művek szerepeltek. Az igazán meleg majd egyre inkább forrósodó hangulatú hangverseny élményét a csodálatosan összeforrott, szép kórusmuzsika mellett tovább fokozta, hogy minden szám elhangzása előtt Kabdebó karnagy úr egy kedves anekdotával, valamely kóruszereplés emlékével vagy az adott mű történetére vonatkozó ismertetővel gazdagította az érdeklődő és hálás hallgatóságot. Így például elmondta, hogy a Budapesti Kórus bemutatkozó hangversenyéről – amelyen csak Kodály művek szerepeltek, hiszen az alapító karnagy, Bárdos Lajos így is tisztelni akart korábbi tanára, a 60. születésnapját ünneplő Kodály előtt – a kritika így írt: „Ezek a művek sokáig úgy fognak élni a köztudatban, ahogy ezen az estén hallottuk... és nemzedékről nemzedékre szóló hagyomány lesz az előadás...”

Sok évvel később Bárdos erre a véleményre így emlékezett vissza: „Nagyon hízelgő az Énekszó megállapítása, de jóslatában nem tudok, és akkor sem tudtam hinni. Először is: maga ugyanaz az előadó sem tud kétszer pontosan ugyanúgy megszólaltatni egy művet, ha élet van benne. Mert az élet: változás. Másodszor: a magam régi produkcióját nem tudom hozzámérni egy-egy kolléga újabb előadásához. Más az: belülről kifelé árasztani valamit, és megint más kívülről

befogadni. Harmadszor: nem is volna helyes, ha egy előadó valaki mást akarna utánozni.”

A karnagy úr később idézte Kodályné, Emma asszony Katanics Máriának mondott szavait: „Az uram azt szereti a legjobban, ahogy a Bárdos vezényli a kórusait.”

Amikor egy Budapest Sportcsarnokban tartott kórustalálkozón G. Horváth József Udvardi László Tél című művét (melyet József Attila versére írt) vezényelte, Kabdebó emléke szerint előadásuk „felrobbantotta a csarnokot”. Kabdebó legalább 15 évet énekelt G. Horváth keze alatt, ebben az időszakban egyik legnagyobb élménye a Tél előadása volt.

A hangverseny karnagyát G. Horváth József indította el a népdaléneklés, a népdalok szeretete útján. Számára meghatározó élmények, barátságok forrása volt a kórus, és ezzel sokan mások is így voltak a G. Horváth József vezette kórusok tagjai közül.

Ádám Jenő Somogy-baltoni nóták műve kapcsán hallhattunk Ádám Jenő – aki Bárdos társa volt Kodály híres 13 fős osztályában – meghatározó szerepéről az általa „magyar módszernek” nevezett, ma világszerte Kodály módszerként ismert metódus kidolgozásában és gyakorlatba ültetésében. Fő pedagógiai munkájában, az 1944-ben megjelent „Módszeres énektanításban” már szerepeltette a módszer alapjait. Később, 1947-1948-ban Kodálylyal közösen írtak tankönyvsorozatot az általános iskolák I-VIII. osztályai számára.

A második részben Bárdos életéről és alkotó munkásságáról hallhattunk érdekes részleteket.

Ezek forrása részben a közelmúltban megjelent Bárdos életrajz, az Egyenes úton című könyv volt.

A hangverseny egyre forrószódó hangulatában szinte minden számot vastaps követett. Joggal, mert a hallgatóság zeneileg legképzetesebb tagjai – és Bárdos gyermekei is – elragadtatva értékelték a nagyon összeforrott, kristálytisztán éneklő kórus produkcióit. Különösen is nagy tapsot kapott az Első népdalrapszódia, a Libera me és a Csillagvirág. Az estét a Tábortűznél közös éneklése tette hasonlóvá az Éneklő Ifjúság hangversenyekhez.

Végül G. Horváth József 9 gyermeke közösen köszönte meg a mindenki számára különleges és emlékezetes estét a remek kórusnak

és kiváló karnagyának. A köszönő szavakat a 9 testvér által – édesapjuk zenei kvalitásaihoz méltóan – előadott Ároni áldás gyönyörűen csengő eléneklése zárta. És hogy a kórus milyen sokaknak adott életre szóló közösségi és zenei élményt, azt legjobban a szereplőkkel és a volt kórustagokkal készült közös fénykép igazolja. A fényképen szereplők még hosszasan folytatták a régi énekkari élmények és Jóska bácsi emlékének felidézését a gimnázium Tükör termében.

A programban szereplő számok az elhangzás sorrendjében:

<i>Viadana:</i>	Exsultate justi
<i>Lassus:</i>	Super flumina Babylonis
<i>Liszt:</i>	O salutaris hostia
<i>Kodály:</i>	Székely keserves
<i>Udvardi:</i>	Tél
<i>Deák Bárdos:</i>	Éli, Éli
<i>Kodály:</i>	Öregek
<i>Ádám Jenő:</i>	Somogy-baltoni nóták
<i>Bárdos:</i>	Régi táncdal
	Távoli álom
	Jeremiás próféta könyörgése
	Hajnali dal
	Első népdalrapszódia
	Az Úr érkezése
	Libera me
	Csillagvirág

Dr. Brückner Huba

CSODÁT MESÉLEK

Az Andor Ilona Baráti Társaság Kodály Kórusának Bárdos-hangversenyéről

A Zene Világnapján, kerek évforduló jegyében tartott hangversenyt az Andor Ilona Baráti Társaság a Nádor Teremben: Bárdos Lajos 120 évvel ezelőtt, október elsején született – 1899-ben persze sem zenének, sem másnak nem volt még „világnapja”.

A mostani koncertműsor pilléreit Bárdos-művek alkották, címét „Csodát mesélek” is Bárdos-műből választották – Weöres Sándornak a hetvenéves Kodály Zoltánt köszöntő verséből, amelyet Bárdos többféle kórusra is feldolgozott. Költő és zeneszerző ebben a kompozícióban arról a csodáról szól, amit Kodály Zoltán jelent a magyarság és a világ számára. A műsor egésze pedig három nemzedék (1881 és 1939 között született) magyar zeneszerzőinek szerzeményeiből válogatva kórusművészetünk gazdagságát, csodáját, csodáit mutatta fel. Csodáját annak, hogy ez a művészet milyen sokszínű és ugyanakkor milyen egységes, hogy hányféleképpen tud meríteni népzeneből és megtermékenyülni népi szövegektől; hogy milyen sajátosan magyar akár közvetlen folklór-háttér nélkül, csupán „a

nyelv zenéje” által, sőt latinul vagy más nyelveken is. Csodáit, mert rövidebb vagy nagyobb lélegzetű, egytételes vagy ciklikus, a cappella vagy hangszerkíséretes mesterművekben gyönyörködhetünk: egyházi és világi, közéleti töltetű vagy személyes élményeket – és ekképpen az „általános emberit” – megfogalmazó, megilletődött, bánatos, örömteli vagy himnikus darabok sorozatában.

Utalások sorozata sűrűsödött a műsorba, további kerek és nem kerek évfordulók révén: a 115 éve született Andor Ilona előadói öröksége, Kodály Zoltáné, akinek nevét Andor Ilona kórusa 70 éve vette föl; az idén 95 éves Szőnyi Erzsébet több műve is szerepelt a koncerten; a nyolcvan éve született Pertis Jenő népdalkórusral, a 80 évvel ezelőtt eltávozott Sztankó Béla, csakúgy a 30 éve halott Weöres Sándor, Bárdos Lajos szövegköltőjeként volt jelen. Zene és szó mellett, harmadik modalitásként mindvégig jelen volt az est folyamán a kép is, *Géczy Olga* festőművész-karmester két, a teremben kiállított festménye által. A műsorszámok előtti rövid ismertetés – szerzőkről, művekről, a kórusnak a művekhez fűződő és ma már zenetörténeti jelentőségű kapcsolatáról – még ha muzikológiai mélységekig merészkedett is (Bárdos zenei névjegye, zenei idézet-technika és hasonló), mindenkor megmaradt a közérthetőség síkján.

Az est felütéseként a Liszt Ferenc, ez az 1936-os Liszt-jubileumra komponált Bárdos-mű hangzott el, tartalmához illő himnikus előadásban. Két Bartók-kórus következett: Bánat; Leánynező; a **Kodály**

Zoltán Leánykar előadói hagyományai szerint, kerülve „felnőtt” bánatot, „felnőtt” moralizálást, egyszerű közvetlenséggel. Mintha az énekesek hajdani leánykori énjükkel álltak volna a pódiumon. Mintha ezzel is emlékeztetnék a közönséget, hogy személy szerint ők azok (legalábbis többségben), Andor Ilona egykori énekesei! Interpretációjuk bizonyára nem fogalmazódott a „csakis így lehet” igényével, ám hallgatóként a „milyen meggyőző így” evidenciájával hatott.

A következő darabot közös forrás kapcsolja Bárdoshoz, Bartókhhoz: az ő nyomukban járva választ szöveget Kriza János népdalgyűjtéséből Gárdonyi Zoltán: Jere bé, violám (1949). A három szövegstrófát visszatéréses szerkezetű kompozícióvá építő mű karakterváltásai jól érvényesültek, szépen ívelő codával zárultak.

A műsor második harmadát három különböző műfajú Bárdos-szerzemény indította, a már említett Kodályt köszöntő Csodát mesélek; egy Tolna megyei népdal feldolgozása: Gerlice; végül egyházi kórusmű, az Ave Maria, mely Kodálynak a Magyar Cantuale számára írott egykorú Ave Mariájával azonos és egyházi énekeinkből ismerős dallamfordulattal indul és zárul.

Vavrinecz Béla a köztudatban inkább folklorista-zeneszerzőként ismert, noha az 1985-ös Brockhaus–Riemann Zenei Lexikon 10 oratorikus művét említi és az életmű azután is gyarapodott. A koncerten a Don Bosco oratórium „Mária köszöntése” című részlete hangzott fel Németh Sándor orgonakíséretével. A tételt az énekar régóta műsorán tartja, a Vatikánban is énekelte.

A nemrég elhunyt Kocsár Miklós emlékének is adózva szólalt meg ezután az „Ó havas erdő némasága” című Nagy László-megzenésítés, a kórusművekben oly gazdag Kocsár-életmű egyik leghíresebb darabja, a Három nőikarból. A ciklus ajánlása Andor Ilona énekkarának szól, a mű végső formáját – megtudtuk a műsorismertetésből – az akkor már Andor Ilona lakásán folyó kóruspróbák során, szerző és karnagy együttműködésével nyerte el. Ismeretes a dátum is, a pódiumon állók az élő tanúk: 1972. december 10–12. Most a szoprán szólót **Breinic Beáta** énekelte, aki nem a kórustagok nemzedéké-

hez tartozik, ám hangja az énekkarával szépen összesimult.

A 120 éves születésnap tiszteletére tartott hangversenyen megszólalt egy 121 éves mű is, a 16 éves Kodály orgonakíséretes Ave Mariája, 1898-ból. Talán nem a Szabolcsi Bence által leírt, a múlt töredékeiből új egységet vizionáló „nagyszombati diák” műve, ám szép romantikus nyugvópont a koncert 20-21. századi műveinek sorában.

Hangversenytermi bemutatóként hangzott el Szőnyi Erzsébet *Elszánt könyörgés* című kánonja, Korzenszky Richárd bencés szerzetes (2018-ig tihanyi perjel) szövegére. A kompozíció alighanem egy 2014-es „tetőtéri este”, vagyis az Apátságban rendezett beszélgetéssorozat emléket őrzi, melynek Szőnyi Erzsébet is vendége volt. A vers az Új Ember hetilap 2014. június elsejei számában jelent meg: „Nyílj meg föld! / Fogadj be ég! / Törj meg föld! / Boríts be ég! / Égess meg, / földelj el, / Takarj el fényeddel!” – A zeneszerzőt ezek a sorok szuggesztív népzenei foganatására ihlették, amelyet homofón codával zárt le, ahogyan azt mintaadó elődök, Kodály Zoltán és Bárdos Lajos is tettek. A kórus a szöveghez illő súllyal és a zenéből fakadó szuggesztivitással szólaltatta meg ezt a – kórustalálkozók összkari számaként is igazán méltó és alkalmas – tételt.

Ránki György, ez a műfaji korlátokat nem ismerő, mindenben biztos kezű és egyéni hangú szerző Babits-megzenésítése, a Zsoltár gyermekhangra, először 1987-ben hangzott fel. A mostani koncerten, akárcsak az ősbemutatón, három trombita kísérté: a szólamokat *Sebessy Zekő, Berkecz Milán és Takács Boglárka*, a Szent István Király zenekonzervatórium növendékei játszották. Ránki (neo)klasszikusan letisztult ünnepi zenéjének alaphangja: békében fogant himnusz, nem pedig – miként a Babits-verset tolmácsolni szokás – kiáltás békéért, in tempore belli. – Babits zsoltárát Bárdos Lajos bibliai zsoltára követte: *Jubilate Deo*, 1986-ban, halála évében, gyöngülő fizikai erővel, ám alkotóereje teljében és igazi kóruspedagógiai leleménységgel alkotta a Mester. Ezeket az ünnepi zenéket az előadók a művekhez illő ünnepi hangvétellel tolmácsolták.

A műsort két, ciklikus népdalfeldolgozás zárta. Pertis Jenő emlékét a Négy magyar népdal idézte, Szőnyi Erzsébet művészetét az Öt világ-rész dalai hirdették, *Németh Sándor* zongorakíséretével, és *Keresztúri Mária* szoprán szólójával. „Csodát meséltek” – a zenének eltérő kultúrákat és nyelveket egységbe fogó erejéről. Az énekar maga is csoda: elkötelezettségük, annyi éven át, Andor Ilona öröksége iránt; teljesítményük, mellyel az örökséget élővé teszik; egyáltalán, létezésük, a mai világban. A hangversenyen B. Horváth Andrea vezényelt.

Köteles György

VI. DALÜNNEP

ÉNEKESEK ÖRÖMÜNNEPE KESZTHELYEN

A Balaton parti Keszthelyen nagyszerű idő fogadta a negyven kórust a VI. DALÜNNEP alkalmából. A 20. század elején Keszthely többször is megrendezte a Dunántúli Dalszövetség taggyűlései számára a Dalünnepet, melynek akkori fővédnöke Festetics Tassiló gróf volt. Ezt a szép hagyományt indította újra a város 2010-ben néhány kórus részvételével. A jól szervezett rendezvény sikeres volt, melynek hamar híre ment és 2017-ben már 72 énekkar jelentkezett, illetve szerepelt. Idén is 70 felett volt a jelentkező kórusok száma, de a váratlanul közbejött nehézségek, a szálláslehetőségek visszamondása miatt „csak” 40 együttest, így is 1400 énekest tudott vendégül látni Keszthely.

A megnyitó ünnepség június 21-én a Fő téri Magyarok Nagyboldogasszonya Plébániatemplomban volt, ahol később az egyházzenei programokat hallgathatta meg a közönség. C. Tóth Zoltán karnagy, a rendezvény főszervezője baráti szavakkal köszöntötte az együtteseket, majd Ruzsics Ferenc polgármester ezekkel a gondolatokkal nyitotta meg a Dalünnepet: „A dalosok eljönnek hozzánk Keszthelyre, hogy megszólaltassák a szívükből-lelkükből áradó harmóniákat. A két napon át hatalmas varázserő egyesítse önöket a dal kultuszában, árásszon igazi gyönyörűséget mindannyiunk lelkére. Sütő András idézném: „Amíg egy nép énekel, messzire hallatszik, hogy léteznek.” A polgármester úr köszöntője után Tál Zoltán plébános úr áldotta meg a Dalünnep zászlóját. Majd a teltházas templom énekesei elénekelték Gebhardi: Glória kánonját Rostetterné Nagy Rita főiskolai tanár-karnagy, a zsűri tagja vezényletével. A zsűri tagjai voltak még Vadász Ágnes karnagy, a KÓTA főtükára és Nagy Ernő tanár-karnagy a Magyar Kodály Társaság elnökségi tagja.

A megnyitó után elkezdődött az egyházzenei kategória műsora, melyen 26 énekkar szerepelt, 14 kórus kért minősítést. Örömmel köszöntöttük a Felvidékről érkező Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusát Józsa Mónika vezetésével, akik 97 pontos teljesítményükkel – rendkívül értékes műsort énekelve – „Hangversenykórus” diplomát kaptak.

A hagyományos minősítésben résztvevő kórusok közül kiemelkedtek: Óbudai Egyetem Kórusa, Mőzsi Bartók Béla Női Kar, Budakeszi Zákányi Zsolt Református Vegyeskar, Kispesti Wekerle Telepi Szent József Kórus, Keszthelyi Salve Regina Kórus, Pesterzsébeti Városi Vegyeskar, Keszthelyi Balaton Kamarakórus.

A minősítést nem kérő, egyházzenei műsort bemutató énekkarok közül nagyszerű előadásával kitűnt a Szekszárdi Liszt Ferenc Pedagógus Kórus, a Tapolcai Protestáns Énekegyüttes, a Keszthelyi Helikon Kórus és a Budapesti Tungsram Kodály Zoltán Férfikar. Hangulatos, kulturált éneklésével kellemes meglepetést szerzett a Majsi Harmónia Énekegyüttes és a Gyöngyösi Cantare Kamarakórus. Összesítve megállapítható, hogy nőtt az érdeklődés az egyre értékesebb egyházzenei alkotások iránt. Arányosabbak lettek a szerkesztett műsorok (bár több gregorián dallamot vártunk), biztosabb lett az intonáció, szebbé, egységesebbé vált az együttesek hangzása.

A világi kategória koncertjeit az evangélikus templom vállalta, melynek szintén igen jó az akusztikája. Kár hogy befogadóképessége nem vetekszik a már „nagyon megszerett” Balaton Múzeum lehető-

ségeivel. Itt a kórusok is nehezebben mozgathatók, és ezt akkor még nehezítette a Keszthelyre éppen rázúduló eső is. Ebben a kategóriában kevesebb, 16 énekkar szerepelt, közülük tizen kértek minősítést.

A kategória minősítésben résztvevők közül kiváló teljesítményt nyújtott a Pécsi Vocapella Kamarakórus Novák-Szabó Livia vezetésével, 93 ponttal „Fesztiválkórus” diplomát nyertek. „Gálakórus” diplomát kapott és teljesítményükhöz ezúton is gratulálunk: Soproni Sonitus Scarbantiae Női Kar, Tapolcai Kamarakórus, Nagytálya – Maklári Melódia Kamarakórus, Budapesti Zöldalma Zenede Kórusa.

A hagyományos kategóriában kiemelkedtek „Arany Dicsérettel” fokozattal a Gyulai Erkel Ferenc Vegyeskar és a Törökszentmiklósi Sanctonicolam Kórus. A változatos műsor-összeállításokban több Kodály, Bartók, Liszt, Farkas mű szólalt meg, sajnos nem mindig tökéletes előadásban. Továbbra is népszerűek Bárdos, Karai, Halmos, Petrovics, Szokolay, Ligeti darabjai. Különösen sikeresek voltak a ma élő zeneszerző generáció, Daróci Bárdos Tamás, Mohay Miklós, Horváth Márton Levente, Kocsár Miklós, Vajda János, Tóth Péter kórusművei. Nagyon szépen bővült a külföldi szerzők műveinek repertoárja. Természetesen könnyűzenei alkotásokat is hallottunk, kiválasztásuk nem volt mindig szerencsés. Sajnálunk, hogy népdalcsoportot kevés együttes énekelt, pedig az a néhány előadott csokor minden esetben nagy sikert aratott. A népdalfeldolgozások szintén sikeresek voltak, de ezekből is többet vártunk. Egy-egy kórusnál lehetett volna harmonikusabb, érettebb kapcsolat karnagy és a kísérő zongorista között. Az erőteljes hangzás többször elragadtatta az együtteseket, sérült a dinamikai arány. Tovább kell erősíteni a művek biztonságos indítását, a befejező részek megfelelő előkészítését és megvárni a záró hangok, akkordok kicsengését.

Sokat fejlődött a külföldi szerzők műveinek eredeti szövegen való érthető, jól kiejtett előadása. A magyar prozódiai megnyilvánulások terén is sokat léptek előre az együttesek. Az énekkarok színpadi fegyelmességére örömkre – a legtöbb esetben – felszabadult ének-léssel párosult.

Ilyen felszabadult, jókedvű, sokszor humoros énekés töltötte be Keszthely utcáit, tereit, melyet a város lakói is örömmel hallgattak. Ez a fesztivál hangulat nem ismeretlen a keszthelyiek előtt, hiszen a Heli-koni Ünnepek tradíciója is ezt az életérzést sugározza évtizedek óta.

Különös hangulata van az első nap esti programjának. A főtéren gyülekeznek az énekesek, kiket újra köszönt a város vezetése és a szervező bizottság. C. Tóth Zoltán karnagy, a szervező bizottság elnöke most is megénekelte a kórusokat egy Kodály által gyűjtött népdalcsoporttal és a már énekelt Glória kánonnal. Majd az együttesek, az 1400 énekes zászlóikkal, nevüket jelző táblákkal, fáklyákkal, énekelve vonultak le a Balaton partjára. A móló melletti színpadon a bizottság által kiválasztott karnagyok vezényletével a nagy összkar megszólaltatta Halmos László: Minden földek Istent dicséritek,

Bárdos Lajos: Istené az áldás és Kodály Zoltán: A magyarokhoz c. műveit.

Természetesen tovább folyt a jókedvű énekés kisebb csoportokban is a Balaton partján, elő-előkerültek a boros poharak, a sörös korsók, igazi fesztivál hangulat töltötte be a teret, a partot. Ez így volt az előző fesztiválok is, nem véletlen, hogy sokan visszavágynak e két évente megrendezett keszthelyi Dalünnepre. Szeretnénk 2021-ben újra találkozni, remélhetőleg a korábbi lehetőségekkel, amikor 72 kórust tudott fogadni a város.

Valamennyi énekes nevében ezúton mondok köszönetet a városnak, a keszthelyi kórusoknak, zenészeknek, tanároknak, a befogadó lakosoknak, valamint a nagy szeretettel, precizitással odafigyelő szervezőknek, C. Tóth Zoltánnak és csapatának.

Kertész Attila

a zsűri elnöke

A VI. DALÜNNEPEN MINŐSÍTÉST KÉRT KÓRUSOK EREDMÉNYEI:

„Hangversenykórus”:

Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa (97 p.) karnagy: Józsa Mónika

„Fesztiválkórus”:

Pécsi Vocabella Kamarakórus (83 p.) karnagy: Novák – Szabó Lívia

„Gálakórus”:

Soproni Sonitus Scarbantiae Nőiakar (74 p.)

karnagy: Harcz Katalin

Tapolcai Kamarakórus (72 p.)

karnagy: Török Attiláné

Budapesti Zöldalma Zenede Kórusa (72 p.)

karnagy: Hamar Éva

Nagytálya-Maklári Melódia Kamarakórus (71 p.)

karnagy: Mesterné Sándor Tímea

„Arany” fokozat Dicsérettel:

Óbudai Egyetem Vegyeskara (97 p.)

karnagy: Baranyai Anna

Gyulai Erkel Ferenc Vegyeskar (96 p.)

karnagy: Perlaki Attila

Mőzsi Bartók Béla Nőiakar (96 p.)

karnagy: Schmidt Zoltánné

Kispesti Wekerle-telepi Szent József Kórus (94 p.)

karnagy: Kiss Boldizsár

Budakeszi Zákányi Zsolt Református Vegyeskar (94 p.)

karnagy: Kádár Ágota

Törökszentmiklósi Sanctonicaum Kórus (93 p.)

karnagy: Csikiné Lukszics Ágnes

Keszthelyi Salve Regina Kórus (92 p.)

karnagy: C. Tóth Zoltán

Keszthelyi Balaton Kamarakórus (92 p.)

karnagy: Farkas Berta

Pesterzsébeti Városi Vegyeskar (90 p.)

karnagy: Pálffy Krisztina

„Arany” fokozat:

Alistáli Te Deum Kamarakórus,

karnagy: Oros Márta

Dunaharaszti Szent Cecília Kórus,

karnagy: Nagy István

Ajkai Cantabile Vegyeskar,

karnagy: Eisennágel Erika

Jánossomorjai Canto Excolo Kamarakórus

karnagy: Szabó Attila

„Ezüst” fokozat:

Tizadadai Terra – Dada Kamarakórus,

karnagy: Siposné Barna Judit

Sándorfalvi Kamarakórus,

karnagy: Pópity Éva

Alsópáhoki Allegrezza Kamarakórus,

karnagy: Csécs Tamásné Németh Éva

Búcsúszentlászlói Dalos Pacsirták Kamarakórusa,

karnagy: Csécs Tamásné Németh Éva

**Gratulálunk a kórusoknak a nagyszerű felkészüléshez, a sikeres szerepléshez,
további jó munkát, sikereket kívánunk!**

Népzene Szó

NÉPDALKÖRÖK, PÁVAKÖRÖK ÉS NÉPZENEI EGYÜTTESEK OLDALA

CD ajánló

ÁLDJ MEG MINKET, ISTENÜNK...

Bergics Lajos liturgikus CD-jéről

Szagrális népzene. Zengő, Berecz András.

Halmos Béla emlékének

Támogatja az Emberi Erőforrások Minisztériuma BBTCD04, 2018

Ne a változástól, az állandóságtól félj! – mondja Lao-Ce. Csak az ökör következetes – tehetném még hozzá.

Sokáig azt tartottam, hogy a liturgikus zene állandó, megmásíthatatlan, így hozzányúlni is tilos. Az évszázadok során kialakult dallamok (és előadásmódok) jók, nincs szükség változtatásra. Véleményemmel nem voltam egyedül, számos liturgikus zenei kísérlet kapott rossz kritikát, egyesek egyenesen ördögtől valónak tartották a hagyománytól való elszakadást, azaz a szokatlan hangszerek, a korábrítól eltérő zenei felállások megjelenését. Persze, az ellenzőknek gyakran igaza volt, mert szólt a templomban ez is meg az is. Pedig oda csak a legszebb való.

Eszembe jut, amit Pál Pista bátyánktól, a hiteles emberek egyik utolsó képviselőjétől hallottam, aki hatalmas hite ellenére nem járt templomba. Mert a templomban hideg van, és ő mindig megfázott. Egyébként pedig: „Egy pásztoember nem jár sehova ilyenekbe, hanem kint a legelőn. Mondta édesapám, akárhol vagytok, akármőre, akármilyen nagy bajba vagytok, ha kocsmába, ha lagziba, ha fájdalomba, imádságot ne felejtsetek el.” Így kapcsolódik a templomi szertartás a paraszti léthez: nincs szakadék, de lépcső sem,

minden mindennel összefügg és azonos töről fakad. Szívből jön a mulatás, a sírva vigadás és az Isten dicsőítése is.

Bergics Lajos egy misét rögzített CD-n, a zenei anyag nagyrészt az ő alkotása. Ahogyan ezt tőle elvárhatjuk: az alap a magyar népzene, de vannak áthallások a klasszikus, elsősorban 20. századi egyházi zenéből is. Mindez együtt olyan magas minőségű, éteri, szép muzsika lett, amit bátran meghallgathatunk lelkünk tisztítására – de szemlélődéshez is.

A katolikus szentmise állandó és változó részei szólalnak meg kitűnő előadásban, valamint néhány Mária-ének és más paraliturgikus zenei elem. Nem a népzenei előadásmódot halljuk, sem a kántoroktól megszokott, gyakran feleslegesen elmagasztosult klasszikus zenére hajazó stílust. Itt Bergics saját hangja szólal meg, a népzenei világban nagyon régen jelen lévő, hol elbújó, hol megint előkerülő,

ám folyamatosan nagyon igényes muzsikussá. Feltételezem, saját fohászát írta meg, és gyanítom, hogy kérése oda is került, ahova szánta.

Ezen a lemezen népzenei is hallunk Bergics saját dallamai mellett, de olyan szerencsés kezű összeállításban, hogy az igényesen megírt szöveg nélkül is megértjük: Isten mindenütt ott van, ahol őszintén muzsikálnak. A kezdő dallam, az introitus egyenesen Székelyföldről jön, más esetben táncolni szoktak rá.

A felvételeken halljuk énekelni Berecz András is. Másik bölcsesség lehetne, hogy aki valamiben jó, az mindenben az. Ez sem igaz általánosan. De Berecz András nemigen nyúl mellé. Jó mesélésben, anekdotázásban, éneklésben – és úgy tűnik, jó az egyházi zenében is. De mellette megszólal még néhány kevésbé ismert hang is: Takács-Nagy Jázmin, Gráf Vivien, Bogárdi Aliz és mások, valamennyien kitűnő stílusban, úgy, ahogyan a templomban énekelni kellene. Nem erőltetett, hagyományhű népies stílus van itt jelen, hanem a szövegre, a mondanivalóra figyelő előadás: imádság.

Ki kell emelni Takács-Nagy Jázmin, akinek remek, jól érthető szövegmondással társuló, ízes énekhangja egyúttal mélyen alázatos, hajlékony, tiszta és szépen csengő.

Kitűnő a zenei kíséret is, pontosan annyi, amennyit a szólóénekek kívánnak és elbírnak. E szép összesimulás előállításában nyilvánvalóan nagy szerepe van a hangmérnöknek, Schulteisz Gábornak is. Szép a CD külső megjelenése is: Bergics Balázs kevéssel is sokat mondó fotója, valamint a belső borítókön található, ajánlott hangzatkíséréttel ellátott kották is mind segítik a hasznosulást.

A II. Vatikáni zsinat híres Sacrosanctum Concilium kezdetű konstitúciója így rendelkezik a nemzeti zenék liturgiába való beemeléről:

„Mivel sok országban, főként a missziós területeken megvan a nemzeteknek a maguk sajátos – mind a vallási, mind a polgári életben nagy jelentőségű – zenei hagyománya, meg kell becsülni és meg kell adni neki a megfelelő helyet vallási érzületük ápolására, és az adottságaikhoz alkalmazott istentiszteleten...

Ezért a misszionáriusok zenei képzésében komolyan kell gondoskodni arról is, hogy amennyire csak lehet, ápolni tudják az adott nép hagyományos zenéjét mind az iskolákban, mind a szent cselekményekben.” Bergics Lajos is ezt teszi.

Hogy kell-e új egyházi zene, vagy maradjunk a régiéknél, eldönthetetlen. Ám hogy mi az új, és mi a régi, már nem olyan egyszerű kérdés. Nemrég került a kezembe Dobszay László gondolata erről: „A dodekafónia aligha lesz népénekké. Viszont az a zeneszerző, aki nem hordja fülében a dodekafónia és más vívmányok élményeit, értékes, korszerű zenét írni nem tud. De megszűntek azok a szoros és zárt közösségek is, melyek a szintézis közegei voltak a gregorián zene kicsiszolódásakor éppúgy, mint a klasszikus magyar népdal kiformálódásakor. Nem újabb bizonyíték-e ez arra, hogy a "keresztény egyház saját zenei nyelvének" (vö. Liturgikus Konstitúció 116. §.)

kialakítása convenientissimo tempore, a legalkalmasabb időben történt.

Olyan korban, amikor a magas művészi érték és a közösségi érvényesség még egyesíthető volt. Vajon nem következnek-e ezekből az elemzésekből világosan a tennivalók, éppúgy, mint Bartók és Kodály számára következtek a népzene mint "par excellence magyar klasszikus zene" (idézet Kodálytól) felfedezésekor? Hiszen a dallam mindig velünk marad, s teljes lélekkel újraénekelhető, amint Bach mindig újrajátszható. Az "új ének", amit énekelnünk kell, nem mindig az, amit tegnap komponáltak. Ágoston magyarázata szerint az "új ének" az az igaz, hiteles ének, amit az "új ember", a megújult és a szeretetben szüntelenül megújuló ember énekel.

Régi és új éneket hallunk egyidőben ezen a lemezen. Nem is tudom, mikor örültem ennyire muzsikának legutóbb...

Fehér Anikó

Éneklő Magyarország **REGIONÁLIS KÓRUSFESZTIVÁL EGERBEN** 2019. Október 18-20.

Az őszi szünetet megelőző hétvégén ismét a kórusmuzsika volt a főszereplő Egerben és környékén. Már hagyomány, hogy ilyenkor nem csak a minősítő hangversenyeken, hanem egyéb helyszíneken is énekelnek a helyi és vendég énekkarok. Ezáltal többnapossá válik a rendezvény, és ezzel együtt nagyobb közönséget is elér. A kórusok egri és Eger környéki templomokban szentmiséken szerepeltek, így ebben az évben a Ciszterek Templomában, az

Egri Bazilikában, a Felsőtárkányi Katolikus Templomban, az egri Minorita Templomban is szólt a zene, de egy orgonaest (Magda Dávid orgonaművész szerzői estje) is színesítette a zenei kínálatot.

Az Éneklő Magyarország minősítő hangversenyek szombaton zajlottak tíz kórus részvételével, közülük hat kórus más városokból érkezett. Néhány szó a szereplő énekkarokról:

Az egri Érseki Fiúkórus (karnagy: *Schmiedmeiszter Szilvia*) egyre izgalmasabb műsorral jelentkezik. Ahogy az alapító tagok növeked-

nek, hangjuk változik, a fiúkórust férfi szolamokkal is ki tudják egészíteni. Karnagyuk hangsúlyt helyez a kortárs magyar szerzők műveire, így Magda Dávid zeneszerző-organaművész kifejezetten számukra komponált műveit rendszeresen éneklék. Ez alkalommal Magda Dávid műveiből a Cantemus és a Zsófiika alszik hangzott el.

A **Mezőkeresztesi Férfikar** Zoller János vezetésével szépen kidolgozott népdalokat, népdalfeldolgozásokat énekelte. Példamutató, ahogyan a dalok tartalmát nemcsak hangjukkal, de arcukkal, egész magatartásukkal közvetítik a közönségnek.

Az **Egri Fertálymesteri Férfikar** új karnaggyal lépett színpadra: *Hegyesi Hudik Margit* vette át a kórust Dudás Annától. Műsorukban a régi kedves mű, Kossuth huszár-tánca szólalt meg leginkább kidolgozottan, de hoztak új darabokat is.

A nagy múltú **Agria Vegyeskar** a hagyományokat követve minden stíluskorszakból hozott izelítőt, legszebben Mendelssohn műve, a Búcsú az erdőtől sikerült, hallhatóan ez a kórus egyik kedvence. (Karnagyuk: *Király Viktória*)

Szintén egri énekkar az **Andante Kamarakórus**, *Karnizsné Hócza Zsuzsanna* vezetésével. Remek csapat, évek óta egyenletesen jó teljesítményt nyújtanak. Legutóbbi minősítésükön Fesztiválkórus fokozatot értek el, és most is nagyszerűen énekeltek.

A **Szent Ferenc Kórus** Miskolcra érkezett, gyönyörű egyházi repertoárral kedveskedtek a közönségnek. Karnagyuk *Gergely Péter Pál*.

Gyöngyösről is volt vendége a fesztiválnak: a **Cantus Corvinus Nőikar és Vegyeskar** *Holló Erzsébet* vezetésével. Ez alkalommal csupa magyar kórusművet énekeltek. Nagyon szép volt Daróci Bárdos Tamás műve: *Felvirradt az Isten napja*, és

Karai József Estéli nótázása is vastapsot kapott.

Az **Eszterházy Károly Egyetem Kórusa** röviddel a fesztivál előtt Zsolnán járt versenyezni. Ez alkalommal a versenyműsorukat mutatták be. Hangjuk természetes, plasztikus, a művek rendkívüli igényességgel szólalnak meg. Figyelemre méltó, hogy mindent fejből énekelnek, így a kórus és karnagyának kapcsolata jól érzékelhető. Karnagyuk *Kabdebó Sándor*.

Gergely Péter Pál két kórus, a Cantus Agriensis és a Cardinal Mindszenty Kórus rendszeres összevonásával fontos szereplője a kóruséletnek. Nagy lélegzetű műveket énekeltek, drámaiságuk, erejük, színeik mindig lenyűgözik az egri közönséget.

Az idei fesztivál során egyetlen kórus kért minősítést: Abonyból érkezett az Andante Kamarakórus (Karnagy: Reich Anikó). A kellemes hangú nőikar műsorának változatossága és előadásának minősége Arany fokozatot érdemelt. Nagyon szép volt Bartók Leánynézője, műsoruk csúcspontja pedig Britten *This Little Babe* című tétele volt. Ebben sikerült a ritmikai pontosságot hajlékonysággal, könnyedséggel ötvözni.

A két kóruskoncert között került sor két előadásra. Elsőként *Rónaszékiné Keresztes Monika*, a magyar zenei nevelésért felelős miniszteri biztos beszélt Kodályi Kincsek címmel a magyar zenei nevelés különlegességéről, és jövőbeli céljairól, lehetőségeiről. Ezután dr. *Kis Katalin* az Eszterházy Károly Egyetem Ének-zene Tanszékének tanára emlékezett meg a nemrég elhunyt Daróci Bárdos Tamásról. Előadásában az életrajz legfontosabb pontjai mellett zeneszó és személyes emlékek is szerepeltek.

A délután zárása összkari éneklés volt. J. S. Bach: *Már nyugosznak a völgyek* kezdetű korálját, és Kodály: *Ének Szent István királyhoz* című vegyeskarát mindig jól esik közösen, sok társal együtt énekelni. Végül *Ember Csaba*, a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségének elnöke értékelte a fesztivált. Köszönetet mondott a rendezőknek is, közöttük az egri kórusfesztiválok motorjának, *Bimbó Zoltánnak* is. Reméljük, jövőre már a felújított Bartakovics Béla Közösségi Házban találkozhatunk újra az egri kórusokkal és vendégeikkel!

Kis Katalin

AHOL VALÓSÁG A MINDENNAPOS ÉNEKLÉS!

Kedves Olvasó, elnézést kérek a szójátékért, de most „osztani fogom az Észet...” Többször évődtek ezzel a szófordulattal az itthoniak, amikor hazaértem egy-egy észtországi értekezletről az elmúlt három évben. Most, hogy vége egy szép munkaidőszaknak, valóban úgy érzem, meg kell osztanom, szét kell osztanom azt a rengeteg tapasztalatot, amit zenetanárként, karnagyként Észtországban szereztem. Mert van mire odafigyelni, és van mit tanulni tőlük!

A 2015 augusztusában Pécsen rendezett Europa Cantat Fesztivál végén Észtország fővárosának, Tallinnak a képviselői vették át a rendezés stafétáját, hogy az európai kórusösszevétel következzen, XX. Dalostalálkozója hazájukba fogadják. Három éves előkészítő munka kezdődött, amelynek a magyar kórusösszevétel képviselőjeként magam is munkatársa lehettem, a nemzetközi zenei bizottság tagjaként. Személyes ajándékként fogadtam ezt a megbízatást, mert 1990 óta mélyen elfoglalt vagyok az észti emberekkel és kóruskultúrával kapcsolatban.

Történelmi időszakban, a Szovjetunió fokozatos széthullása idején jártunk Veszprém Város Vegyeskarával Tallinnban. Akkor még nem tudtuk, de az ún. észti „Daloló forradalom” egyik fontos pillanatának voltunk résztvevői, amikor az 1869 óta (!) ötvenként megrendezett Dalünnep sorában sok évtizednyi orosz kulturális befolyás – Sztálin- és Lenin-dalok, a boldog szocializmust éltető kóruszene – után először énekelhették ismét szabadon, anyanyelven az észti hazaszeretet dalait. Mi akkor velük énekeltek a „Mu isamaa on minu arm” kezdetű emblemikus dalt, még maga a szerző, Gustav Ernesaks vezényletével. (Ő most már a Dalmező tetején bronzszoborba öntve hallgatja a szabad nemzet dalolását.) 26 év után tértem tehát vissza Észtországba, az Európai Unió fejlett, erős, technikailag élen-

járó tagállamába. Csodálatos és döbbenetes volt viszontlátni Tallinn újjászületett óvárosát, a modern épületeket, a Dalmezőt...

és az embereket, akik közül a 40 év felettiek még tudják, miért vagyok megrendült, ha 1990–91-ről esik szó, de az Europa Cantat fiatalabb szervezői megértően mosolyognak, ha a Daloló forradalomról kérdezősködöm. Mondják, ha igazán kíváncsi vagyok, nézzem meg az amerikai rendezésű dokumentumfilmet: „Singing Revolution”, abban minden benne van. Igen, mindenkinek érdemes megnézni, az interneten is megtalálható!

Elkezdődött tehát a következő nemzetközi fesztivál szervezése, amely a folyamatos levelezésen túl félévente kétnapos tallinni értekezletet jelentett. Ezen rövid kirándulások alkalmával munkatársaimmal kicsit bekukkanthattunk az észti hétköznapokba is. A házigazdák a megbeszéléseket feloldandó, egy-egy délutáni vagy esti hangverseny-látogatást szerveztek. Ismerkedhettünk a koncertélet szereplőivel, a koncerthelyszínekkel. Külön kérésemre egy este két amatőr kórus egymásután lévő próbáján vegyülhettem az énekesek közé, máskor pedig két zeneiskolai szolfézsórát látogathattam meg.

Milyenek is ezek a hétköznapok? Olyanok vajon, mint itthon, „Kodály országában”?

1962-ben Kodály Zoltán 80. születésnapját köszönteni eljött a fiatal észti zeneszerző: Veljo Tormis is. Kollégáival – többek között Heino Kaljuste karnaggal, aki zenepedagógia tanár, a világhírű Tõnu Kaljuste édesapja volt – tapasztalatokat gyűjtve úgy döntöttek, megtanulják a magyaroktól, hogy kell az éneklő országot építeni. Hazavitték az óvodai éneklés módszertanát, a relatív szolmizáció eszköztárát, de mindenekelőtt a népdalon, népzene alapuló kompozíciók, a zenei anyanyelvből kivirágzó nemzeti kórusirodalom példáját. Elkezdtek ezen elvek szerint tanítani az óvónőket, tanítókat, iskolai tanárokat, karnagyokat. Szintén összegyűjtötték, feldolgozták az ősi népdalkincset. A jellegzetes „regilaul”, a megszámlálhatatlan versszakból álló, egyszerű dallamokra épülő, válaszolható dallam az észti kórusművek építőköve lett. Hasonló társadalmi körülmények között, mint akkor Magyarországon, a szovjet birodalom kis népeként így tartották életben az anyanyelvet és a nemzeti kultúrát.

Két nagy eltérés volt – és van – országaink zenei nevelésének építmenyében:

- nekik nem volt – és nincs – speciális ének-zenei általános iskolájuk;
- nekünk nem volt – és nincs – nemzeti Dalünnepünk és Dalmezőnk.

Kodály fél évszázada nincs köztünk, már két esztendeje Veljo Tormis sincs.

Mi maradt meg az ő útmutatásaikból és munkásságukból mára a békében és szabadságban, relatív jólétben élő daloló országaink hétköznapjaira?

Az észti családokban most is természetes dolog az éneklés. Az észti emberek habitusát ismerők szerint a szóbeli kommunikációban lévő visszafogottságukat talán az énekléssel pótolják, itt „eresztik ki a gőzt”. Az édesanyák énekelnek, a férfikörökben a társasjátékokat és a poharak koccintását manapság is éneklés kíséri. Az óvodákban – ahogyan a magyar módszer is javasolja (Forrai Katalin!) – zeneileg kiválóan képzett pedagógusok foglalkoznak a kicsikkel. Mindenki megtanul énekelni! Az iskolai énekóra – szem- és fültanúk állítása szerint – országszerte valóban énekléssel töltött idő. Az 1-5. osztályban heti 2 óra, 6-9. osztályig heti egy óra. Az iskolából minden időben zeng valahonnan az ének. Sokszor zongora kísérettel, nem csak népzene (ahogy említettem, az ősi „regilaul” nem a dallamosságáról ismert), de szólnak a modernebb stílusú dalok is, amit örömmel énekelnek a gyerekek, leginkább anyanyelven. Elmélet vagy zenetörténet egészen kevés van. Minden iskolának van énekkara! A legnagyobb cél mindig az öt évente megrendezendő Dalünnep repertoárjának a megtanulá-

sa, mert a Dalmezőn nem fér el az „egész ország”, a jelentkezőkből a kiválasztott énekkarok szerepelhetnek. De az előre gondosan megszerkesztett műsort országszerte megtanulják, van külön dalos füzet a gyermekkarok, leánykarok, fiúkarok, ifjúsági vegyeskarok számára. Ugyanígy, természetesen a felnőtt énekkarok csoportjainak is. A falusi, városi közösségekben a kórusok mellett szintén nagy hagyománya van a fúvószenének, és természetesen a szimfonikus zenekari hangszereket is tanítják. Erőről – ugyanúgy, mint nálunk – a zeneiskolák gondoskodnak. Szintén délutáni hangszeres és szolfézs óráik vannak a gyerekeknek, a magyaréhoz hasonló óraszámokban. Bár megismerték az észti muzikusok a relatív szolmizáció módszertanát, manapság nem használják. A zeneiskolai szolfézsórákon ABC-s rendszer szerint gondolkodnak, elsősorban a hangszeres tanulmányokat támogatandó. Azon a két alsóbb osztályos szolfézs órán, amit meglátogattam, előjegyzések, hangsorok gyakorlása volt a téma, keveset énekeltek: skálákat, hangközöket, hangzatosokat, az viszont tiszta és egészséges éneklés volt! Gyakoroltak még kottázást és lapról olvasást is.

A középiskolákban már nincs rendszeres énekóra, de zenei foglalkozások, projektek vannak, és állandó kórus is működik minden iskolában! Az egyetemi ifjúság hasonló zenei közegben él, nem felejtik el az közös éneklés örömét, a hétköznapi társasági életnek egyik formája a zenélés, éneklés.

Egy tallinni szabad estén az egyik karnagy kolléga – Raul Talmar, az észti kórus szövetség elnöke – két, általa vezetett kórus próbájára vitt el. Az egyik egy középkorú felnőttekből álló vegyeskar volt, mintegy 30 énekesel, majdnem fele-fele arányban nők és férfiak. Egy irodaépületben rendezik be mindig maguknak a próbatermet, műzongorát használnak, kicsi kottatár áll rendelkezésükre. Éppen Charpentier Te Deum-át készítették elő egy közelgő templomi koncertre, amelyen két másik hasonló énekkarral, zenekarral, szólistákkal léptek fel. A próba atmoszférája nagyon hasonlított egy hazai felnőtt kóruséhoz, baráti társaság, szünetben kis harapnivaló, beszélgetés. Ami kicsit más volt, az

a kórushangzás, érett, dús, de mégis hajlékony szólammozgás, ami egy átlagos amatőr kórusnál önmagában is nagy érték. Alapos be-éneklést hallottam, ritmusjátékokkal, koncentrációs gyakorlatokkal színesítve. Laza, de hatékony próbamunka folyt, jó érzés volt közüjük beülni, barátságosan fogadtak. Aztán vendéglátómmal gyorsan áthajtottunk Tallinnon, a másik kórusához. Egyetemisták, fiatal felnőttek baráti társasága volt, kiváló hangok, magabiztos kottaolvasás. A másfél órás intenzív próbán Albrechtsberger egyik a cappella miséjét gyakorolták. Másodkarnagyuk, a huszonéves Pärt Uusberg, aki az elmúlt években kórusműveivel tűnt ki, a „Muusika” című varázslatos vegyeskarát már világszerte éneklük. Itt kell tehát megemlítenem, hogy olyan zeneszerzőket nevelnek fel, akik gyermekkoruktól hosszú éveken át énekeltek és kórustagok voltak. A zeneszerzőik sokat komponálnak kórusra, tudják, mit lehet énekelni, és biztosak benne, hogy sokan el is fogják énekelni a műveiket!

A hétköznapi koncertéletből két különleges programot hallhattunk kollégáimmal. Egyik a világhírű Hortus Musicus régizene együttes műsora volt, egy csodálatos reneszánsz teremben az egykori Hanza-város egyik legszebb részén. A szólistákkal, régi hangszerekkel

megszólaló reneszánsz és barokk művek sokszor humoros, máskor megrendítő, eleven stílusban repítettek vissza minket évszázadokkal korábbi életbe. Ott helyben elhatároztuk, hogy műhelymunka lesz ebből a Cantatra látogatóknak, így született meg a „Happy Barokk” című atelier.

Köznapinak számíthatott az Észt Nemzeti Férfikar (karnagy: Mikk Üleoja) hangversenye is, Tallinn legrégebbi templomában, a Szűz Mária-templomban, amely az evangélikus felekezet központja. A Hugo Wolf kórusműveiből álló műsort nem hallgatta óriási közönség – bárhol Európában tömegeknek énekeltek volna –, így a családi hangulatban még elragadóbb volt a tisztaságnak, igényességnek, muzikalitásnak az a foka, amely a kórusaikra jellemző. Egy ilyen válogatást Wolf férfikaraiból szerényebb minőségű előadásban talán meghallgatni sem lehetett volna, olyan intonációs és formai követelmények elé állítják a művek az előadókat.

Egyes példányok (ára: 300,-Ft) beszerezhetők:

Nagykanizsán: Katona Noémi előadónál a Hevesi Művelődési Központban (Széchenyi tér 5-9.)

Pécsett - Pécsi Nevelők Háza Egyesület székházában (Pécs, Szent István tér 17.)

Tatabányán Saltzer Géza karnagnál és a Szerkesztőségben

Itt kell megemlítenem, hogy a fesztivál előkészületei során is feltűnt, később beigazolódott, hogy hangversenyt, kóruspróbát csak olyan helyen tartanak, ahol jó az akusztika! Fantasztikus méretű és hangzású iskolai dísztermek, jól megépített modern előadótermek, jól zengő régi üzemcsarnokok, és persze csodálatos templomok adnak az éneklőknek olyan környezetet, amelyben öröm és élmény az éneklés. Egyetlen kivétel az egyedi, a más miatt fantasztikus helyszín, a Dalmező.

A tallinni Europa Cantat Fesztivál alkalmából a vendégek kezükbe vehettek egy kis füzetet: „Music in Estonia – észti zenei áttekintés” címmel. Ebben a régebbi és mai jelentős zeneszerzők, ismert zeneművek összefoglaló bemutatásán túl betekintést kapunk a zenekari életbe, a fiatal muzikusok képzési rendszerébe és tehetségeik sikereibe.

A kóruséletéről szóló fejezetet Kaie Tanner írta, aki amellett, hogy gyakorló karnagy, az észti kóruszövetség főtíkája, még számos nemzetközi szervezetben dolgozik, így – természetesen hazaszeretettel fűtve – széles horizontba ágyazva ad képet az észti kóruséletéről, „mítoszok és realitások” alcímmel. Mítosz az, hogy minden második észti ember kórusban énekel. Jelenleg a lakosság 3,62 százaléka énekel valamilyen kórusban, az viszont igaz, hogy 51 százalék valamiként részt vesz a nemzeti Dalünnepen, és az észtek 90 százaléka követi róla a TV vagy a rádió közvetítését! Ez számukra nagyon fontos, ezért tűnhet távolabbról úgy, hogy fél Észtország kórustag. Napjainkban 1417 kórus működik: 406 – kicsinyek kórusa, 283 – gyermekkórus, 137 – fiúkórus, 44 – leánykar, 98 – nőikar, 57 – férfikar és 392 – vegyeskar. Összesen 880 képzett kórusvezetővel. A kórusénekesek 61,4 százaléka gyermek és fiatal, ami eltér az általános európai tendenciától, ahol arányaiban több felnőtt, sőt idős ember jár kórusba. Az észti felnőttek kevesebb időt szánnak a hobbikra, sok a munka és a családi feladat. Ez nyilván más országokban is így van, a különbség a minőségben érhető tetten, ugyanis a számtalan észti ifjúsági kórusból származó felnőtt amatőr és hivatásos énekesek nagyon magas színvonalat tudnak képviselni! Szeretnek nemzetközi versenyekre járni, évente 30–60(!) kórus visz haza díjat valamilyen kórusversenyről. A hazai kórusélet széles és szerteágazó, minden típusú rendezvényhez hozzátartozik a kóruszene; látszanak, hallatszanak a hétköznapiakban. Egyetlen nagy nemzeti kóruszövetségbe tartoznak az együttesek, amelyen belül vannak részcsoporthok, de a központi szervezés világos és hatékony a hazai rendezvények, és a nemzetközi lehetőségek színterén is.

Mit szeretnek énekelni az észtek? Elsősorban saját zenét, népdal-feldolgozásokat és anyanyelvű modern kompozíciókat. A korábbi európai repertoárból elsősorban Mendelssohn és Brahms művei kedveltek, sokkal kevesebb a barokk, vagy még korábbi zene. Népszerűek a pop és jazz kórusok. A színpadi előadásaikban egyre merészebben használnak videókat, fényeket, koreográfiát és színpadi rendezést, érzékeltetve, mekkora utat járt be a kóruséneklés a komor fekete ruhába öltözött mosolytalan énekesek előadásától napjainkig.

Az ötévente megrendezett tallinni Dalünnep mellett minden régióban vannak fesztiválok, a helyi kórusokkal, fúvószenekarokkal, népzenei táncosokkal. Ezek is fontos események az észtek számára, sem eső, sem szél nem tántorítja el őket a nyári szabadtéri

zenés találkozóktól. Itt szokták „tesztelni” az országos Dalünnepet követező repertoárját is, ami azt jelenti, hogy az új műveket mindenütt megtanulják és már korábban előadják.

Mindezek ellenére a szakemberek úgy látják, nem eléggé népszerű és megfizetett a karnagyi munka, ezért külön lehetőségeket teremtenek a fiatal, jól képzett kollégák nemzetközi képzésére és hazai bemutatására, például a Dalmezőn. A 2017-ben megrendezett ifjúsági Dalünnepen 17 fiatal karnagy debütált. Beszédes és elgondolkodtató volt az esemény címe is: „Itt maradok...” – egyfajta fogadalom a haza, az összetartozás és az éneklés mellett. (A csodálatos ünnepéről szintén teljes film található az interneten: „Youth Song Celebration 2017. Mina jään...”)

Kaie Tanner így fejezi be ismertetőjét: „Hiszem, hogy Észtország mindig a kórusok országa lesz. Az együtténeklés a vérünkben van, része az identitásunknak. A Dalünnep hagyománya olyan, amihez minden észti ember nagyon személyes érzésekkel kötődik.”

Kedves Olvasó: daloló – zenélő, fiatal – tapasztalt, műkedvelő – hivatásos – hivatalos!

Itthon, „Kodály országában” lenne néhány költői kérdésem magunkhoz:

- Meg tudjuk-e tanítani énekelni a kisgyermekünket, ha akarjuk?
- Tudunk-e énekelni minden énekórán, ha akarunk?
- Tudunk-e összesen két iskolai órát hetente erre áldozni, ha akarunk?
- Tudunk-e minden iskolában kórust szervezni, ha akarunk?
- Vannak-e tehetséges zeneszerzőink, akarnak-e a fiatalságunknak komponálni?
- Meg tudjuk-e szervezni az ország kóruséletét, ha akarjuk?
- Tudunk-e találkozni, együtt énekelni, hitet tenni a magyar kultúra és összetartozás mellett, ha akarunk?

Végül: Kodály mit szólna, ha ma körülnézne Magyarországon és Észtországban?

Erdélyi Ágnes

Veszprém Város Vegyeskara karnagya,
a Kóta Művészeti bizottságának munkatársa,
a Magyar Kodály Társaság elnökségének tagja

Veszprém, 2018. október – 2019. február

~ FELHÍVÁS ~

Tisztelettel kérjük Barátainkat és Pártolóinkat, hogy támogassák a KÓTA kulturális munkáját személyi jövedelemadójuk 1%-ával! Köszönjük!

Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége - KÓTA Adószám: 19660372-1-41

AGGTELEK-FELVIDÉK-ERDÉLY- LUBLIN- VOX MIRABILIS KONCERTTURNÉK

Mozgalmas hónapon van túl a Vox Mirabilis Kamarakórus – egy hónap alatt 4 koncertturnén jártak, 4580 km-t utaztak, közben még 3 alkalommal Székesfehérváron is koncerteztek.

Június elején az Aggteleki Cseppkőbarlangban adtak koncertet, amely azért is kiemelkedő, mert a Baradla-barlang Hangversenytermében évente csupán 3-4 alkalommal van hangverseny, különleges dolog, ide bekerülni. Az akusztika egyedülálló, a cseppköveken zengő harmóniák olyan különleges élményt nyújtanak, amit egyetlen koncertteremben sem hallhat az ember, így a közönség és a kórustagok egyaránt magas zenei élményben részesültek.

Pünkösdkor Felvidéken, a Nemzetközi Pünkösdi Kórusfesztivál díszvendégeként énekelt a fehérvári kórus Ipolyságon, ahol magyar anyanyelvű kórusok találkoztak és barátkoztak, erősítették a határon túli magyarok összetartozását. A közös éneklés, a magyar nyelvű kórusművek még közelebb hozták az énekeseket, szoros barátságok alakultak, ősszel már Székesfehérváron is hallhatjuk az ipolysági kórust.

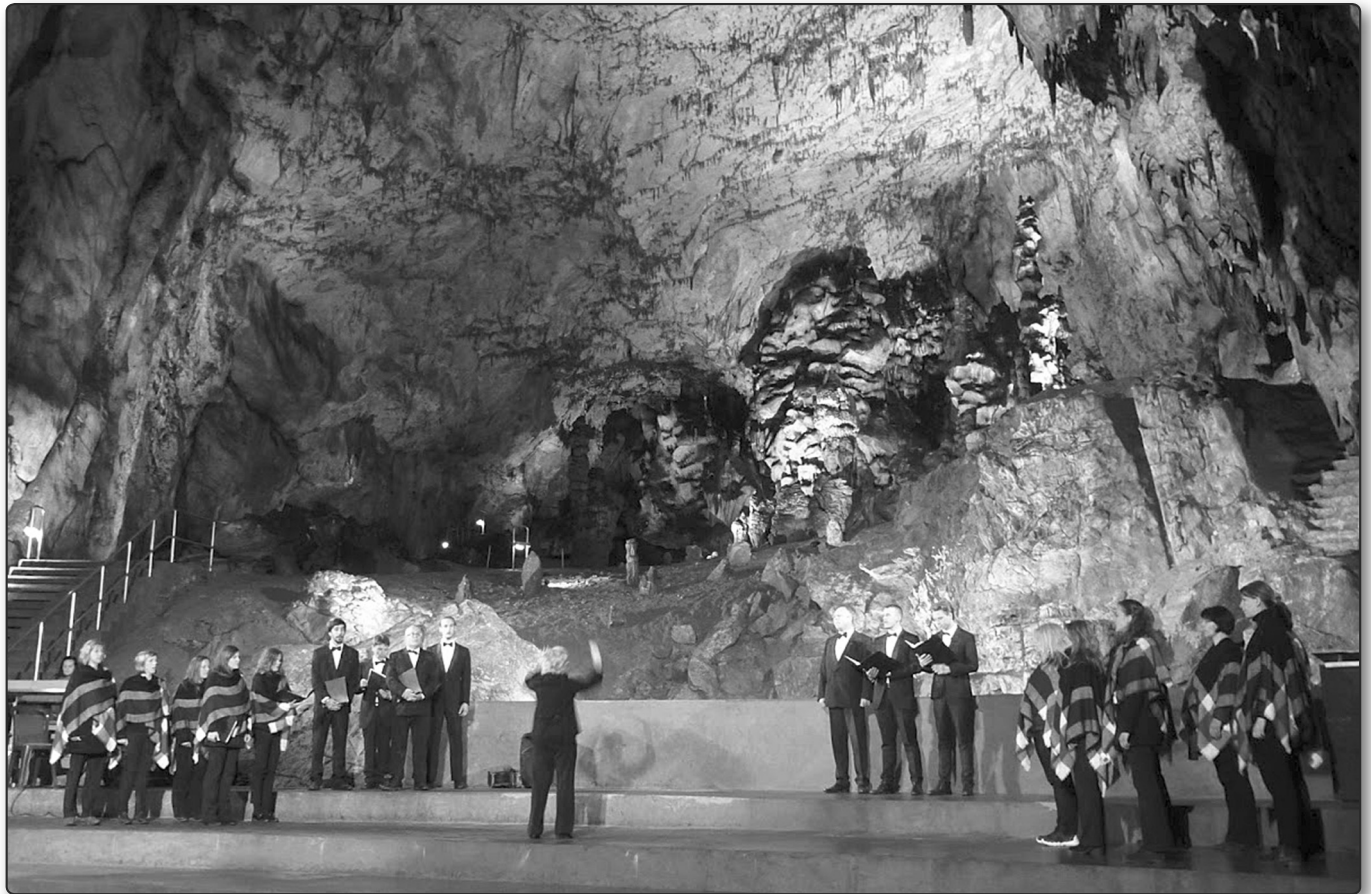
„Kultúránkon és értékeinken keresztül kell összefogni a nemzetet, bárhol is vannak határok, ezt mi szolgálatnak tekintjük.” – vallja a Vox Mirabilis Kamarakórus. Június végén utaztak Erdélybe, ahol öt nap alatt 4 koncertet adtak, énekeltek ünnepi szentmiséken is, és a székesfehérvári Honvéd Gyalogezred elesett katonáira emlékeztek egy ünnepi összeállítással a gyergyószentmiklósi Gac hegy oldalá-

ban. Az egyik legnagyobb élmény a Csíksomlyói kegytemplomban adott koncert volt, amit az ottani magyarok megkönyeztek – várják vissza a kórust.

A koncertturnék sorozata egy lengyelországi, rendkívül megtisztelő fellépéssel ért véget. Lublinban, több, mint 800 énekes közreműködésével rendezték meg a „Pueri Cantores” Nemzetközi Egyházzenei Fesztivált, ahol 2 magyar kórus képviselte Magyarországot: a Veszprémi Padányi Schola Vegyeskara és a Vox Mirabilis Kamarakórus. A Pueri Cantores Kórusmozgalom több évtizedes múltra tekint vissza, a szervezet a világon mindenhol jelen van, céljuk: imádkozni és énekelni a világ békéjéért, egységéért. A fehérvári kórus nagy sikerű önálló koncertet is adott a rendezvényen.

„A Vox Mirabilis Kamarakórus összetartó, fizikálisan kemény teherbírású, mentálisan erős közösség, ahol együtt valósul meg a művészeti és a lelki élmény. Isten dicsőségére és hallgatóságunk örömeire énekelünk. Szolgálat-szeretet-egyvetés - ez így egy új dimenziót és még nagyobb értéket ad a koncerteknek.”

Zemlényi Katica

KÖSZÖNTJÜK SZÜLETÉSNAPIJÁN

a 70 éves **EMBER CSABA** karnagyot (1949. 10. 03.)
a 70 éves **VAJDA JÁNOS** zeneszerzőt (1949. 10. 08.)

Sok szeretettel gratulálunk, további munkájukhoz jó egészséget, sok sikert kívánunk!

ÉVFORDULÓK:

80 éve született **PERTIS JENŐ** zeneszerző (1939. 04.23.)
90 éve született **G. HORVÁTH JÓZSEF** karnagy (1929. 09.28.)
100 éve született **SUGÁR REZSŐ** zeneszerző (1919. 10.09.)
110 éve született **HALMOS LÁSZLÓ** zeneszerző (1908. 11.10.)
115 éve született **NÁDASDY KÁLMÁN** műfordító, operarendező (1904. 09.25.)
120 éve született **SZABOLCSI BENCE** zenetörténész (1899. 08.02.)
120 éve született **BÁRDOS LAJOS** zeneszerző, zenetudós, zenepedagógus (1899. 10.01.)
10 éve hunyt el **PALLOS BÉLA** karnagy (2009. 11.12.)
10 éve hunyt el **SZEKERES FERENC** karnagy (2009. 08.30.)
15 éve hunyt el **LUKIN LÁSZLÓ** zenepedagógus, karnagy, műfordító,
előadóművész, zenei ismeretterjesztő (2004. 08.18.)
15 éve hunyt el **VAVRINECZ BÉLA** zeneszerző, karmester (2004. 11.08.)
20 éve hunyt el **MAKLÁRI JÓZSEF** karnagy, egyetemi tanár, a KÓTA korábbi elnöke (1999. 11.11.)

Egy kis technika... 143. – Átézés tömegben

Amikor az előadóművész kilép a színpadra, ezernyi várakozó tekintet szegeződik rá (ha harmincan vannak, az is ezernek látszik...), s nincs olyan tapasztalt, rutinos szereplő, akit ez a pillanat ne érintene meg. Mert nem könnyű a közönséggel szemtől szembe állni. Mindenki másképp segíti át magát ezen a helyzeten. A karmester – sokszor leszegett fejjel, – besietve gyorsan kezét fog, akivel kell, aztán máris fordul a zenekar felé, s onnantól csak a hátát látja a közönség. A karmester (karvezető) a legszemérmesebb a zenészek között, – ezt kitűnő karmesterünk, Medveczky Ádám mondta egyszer egy riportban – mert hátat fordítva, közvetlenül nem mutatja az érzelmeit, csak a zenélésén keresztül, muzsikus társai segítségével. A hangszeres, színpadra lépve a lehető leghamarabb elkezd foglalkozni a hangszerével, s onnantól kezdve van mibe kapaszkodnia, érzelmeit átadja hangszerének, a közönséggel szemkontaktusa nincsen. Az énekes azonban, miután bejövétel közben széles mosollyal eljátszotta, hogy nem izgul, megáll a színpad közepén, szembe néz a közönséggel, s ha a csillagok állása kedvező (volt elég próba, egészsége rendben, nem kottából énekel, stb.), elkezd vetkőzni (lelkileg, természetesen), finomabban fogalmazva: kitarja lelkét, s átadja magát a darab érzelmi folyamának. Ez az érzelmi azonosulás persze alapos munkával, gyakorlással kiépített technikai alapokon nyugszik, de ha csak az működik, akkor még nem jön létre a varázslat. Kell hozzá az az előadói többlet, ami lényegében az érzelmek nyilvános vállalását jelenti, s amit elérni a művészi fejlődésben: egy hosszú folyamat.

A kórustag azért énekel kórusban, mert ugyan a kifejezés vágya (és a zenélése) fűti, de nem annyira, hogy kiálljon magát megmutatni. Csoportban érzi biztonságban magát, s a többiekkel együtt járja végig az adott zenemű érzelmi hullámzásainak útját. Hogy milyen hőfokon történik ez, azt több tényező befolyásolja. Például, mennyire tudnak a kórustagok elszakadni a zenei problémák megoldásától, magyarul, mennyire tudják a darabot; a karnagy mennyire „viszi bele” kórusát az átélés intenzitásába; s ott van még a csoporthoz való igazodás követelménye is, nem lóghat ki senki a kifejezés túlzott mértékével, sem hangilag, sem nonverbális módon. Mindez azt eredményezi, hogy a kórustag éneklése általában kissé visszafogott a kifejezés tekintetében. Viszont egy zenemű életre keltéséhez elengedhetetlen a minél teljesebb átélés. Ebben segít az énektechnika. Nevezetesen, a jó helyen lévő hang eleve sokkal kifejezőbb, hatásosabban közvetíti az érzelmeiket, hamarabb eléri a hallgatóság lelkét, s pótolja a kórusénekes teljes érzelmi azonosulását, amelyre annak sem módja, sem lehetősége nincsen.

HELYREIGAZÍTÁS

A ZeneSzó 2019/5. számában a 13. oldalon „Katanics – Varázstekintet” címmel található könyvajánló a HVG Szellem plussz rovatában 2018. november 29-én megjelent szöveg utánközlése.

A forrás közlésének elmaradásáért ezúton is elnézést kérünk.